

PRÁVNÍ NAUKA II

Tvorba práva a prameny práva

Martin Škop

TVORBA PRÁVA

- **Přirozenoprávní pohled:** právo může vzniknout nezávisle na vůli člověka, tj. nezávisle na vůli normotvůrce. Orgány pravomocné k tvorbě práva tyto normy pouze nalézají a vyjadřují je ve formálních pramenech práva.
 - Leopold Pospíšil (antropologický pohled): mezopotamská **konceptualizace** přirozeného práva (cca 1800 let př. Kr.) - právo bylo považováno za abstraktní, univerzálně aplikovatelný boží příkaz vůči všemu lidstvu. Bůh vydal příkazy jak člověku (přirozené právo), tak i přírodě (zákony přírody), přírodní zákony a přirozené právo byly považovány za příbuzné, majíce stejný původ. Pospíšil, Leopold. Etnologie práva. Praha: SET OUT, 1997, s. 21.
- **Pohled právního pozitivismu:** tvůrcem práva je člověk (je tvořeno lidskou vůlí). Je to rozhodnutí člověka, resp. pravomocného orgánu státu, o tom, jak by se měli adresáti chovat. Regulovat lze vše, co může být objektem regulace. Člověk právo nenalézá, ale vytváří.

Nápoje ke hře zdarma není možné prodávat.

Obecně závazná vyhláška města Litvínova č. 3/2013, o zabezpečení místních záležitostí veřejného pořádku a zlepšení vzhledu města; obecně závazná vyhláška města Varnsdorfu č. 2/2012, o zabezpečení místních záležitostí veřejného pořádku a estetického vzhledu města.

Článek 2 Škodlivé činnosti

Činností, která by mohla narušit veřejný pořádek nebo být v rozporu s dobrými mravy, ochranou bezpečnosti, zdraví a majetku, být v rozporu s ochranou veřejné zeleně nebo narušovat estetický vzhled města dle místních podmínek na území města ... je:

- a) požívání alkoholických nápojů na veřejném prostranství;
- b) umístování předmětů sloužících k odpočinku, rekreaci a stravování (lavice, lavičky, židle, křesla, sedací soupravy, stoly a podobný nábytek), k přípravě pokrmů (grily, udírny, vařiče a podobná zařízení), jakož i používání těchto předmětů, na některých veřejných prostranstvích;
- c) sezení na stavebních částech a zařízeních, které k takovému účelu nejsou určeny (palisády, zděné a betonové zídky a zábrany, odpadkové koše apod.).

Článek 5 Sezení

Činnost dle čl. 2 písm. c) je povolena na lavičkách a jiných zařízeních, která jsou svou povahou určena k sezení a odpočinku, umístěných vlastníkem (nebo s jeho souhlasem) veřejného prostranství (resp. pozemku). Na jiných stavebních částech, předmětech a zařízeních umístěných vlastníkem (nebo s jeho souhlasem) veřejného prostranství (resp. pozemku) je tato činnost povolena jen s jeho souhlasem.

[viz nález sp. zn. Pl. ÚS 34/15 ze dne 13. 6. 2017 (245/2017 Sb.) – zrušující nález Ústavního soudu]

Směrnice Rady č. 2001/113/ES, o ovocných džemech, rosolech a marmeládách a kaštanovém krému určených k lidské spotřebě

Příloha III, A. 1.: "Pro účely této směrnice se rajčata, jedlé části lodyh rebarbory, mrkev a sladké brambory, okurky, dýně, melouny a melouny vodní pokládají za ovoce.,,

Vztah jazyka a myšlenky

- Nejprve existuje tzv. normativní myšlenka – vůle autoritativního subjektu regulovat.
- Tuto myšlenku je nezbytné vyjádřit – způsobem, který bude pro adresáty srozumitelný.
- Adresáti musí pochopit, co jim normotvůrce sděluje.
- Adresáti musí být schopni podle této své představy jednat.

- **V ideálním případě se normativní myšlenka a představa adresáta o ní (vyjádřená v právním předpise) shodují.**

Základní průběh legislativního procesu

1. Formulace věcného záměru zákona (právního předpisu);
2. Příprava návrhu zákona (právního předpisu);
3. Projednávání návrhu zákona;
4. Schvalování návrhu zákona;
5. Podepisování zákona;
6. Publikace zákona.

Požadavky kladené na tvorbu práva, aneb jak selhat při tvorbě práva

Normy dle Lona L. Fullera:

1. jsou přijímány *ad hoc* a postrádají určitý stupeň obecnosti.
2. nejsou zveřejněny pro ty, které zavazují.
3. jsou přijímány retroaktivně.
4. jsou nesrozumitelné.
5. si vzájemně odporují.
6. vyžadují chování, které nelze uskutečnit.
7. se často mění.
8. jsou odlišné od své skutečné aplikace.

Sobek, Tomáš; Hapla, Martin et al. Filosofie práva. Brno: NUGIS FINEM, 2020, s. 59 – 60.

Schéma procesu tvorby / jakéhokoli procesu

1. Zjištění skutkového stavu
2. Nalezení / vytvoření právní normy
3. Aplikace / vyjádření právní normy

Prameny práva

- MATERIÁLNÍ PRAMENY
- FORMÁLNÍ PRAMENY
 - normativní právní akty
 - normativní smlouvy
 - soudní a správní precedenty
 - právní obyčeje

Formální prameny (méně obvyklé):

- právní literatura;
- spravedlnost;
- rozum;
- právní apendixy neprávních publikací;
- právní principy;
- travaux préparatoires.

Prameny, které:

- musíme použít;
- měli bychom použít;
- můžeme použít.

PRÁVNÍ OBYČEJ

- nejstarší pramen práva
- znaky:
 - dlouhotrvající užívání (*usus longaevus*)
 - přesvědčení o závaznosti (*opinio necessitatis*)
 - určitost pravidla
 - vynucování státem (ale vzniká tzv. „zespoda“)
 - absence zákona
 - nepsanost

PRÁVNÍ OBYČEJ

IV. ÚS 1133/07: „I v českém právu takto platí a je běžně aplikována řada obecných právních principů, které nejsou výslovně obsaženy v právních předpisech. Příkladem je právní princip, dle něhož neznalost práva neomlouvá, nebo princip nepřípustnosti retroaktivity, a to nejenom pro odvětví práva trestního. Jiným příkladem jsou výkladová pravidla a contrario, a minore ad maius, a maiore ad minus, reductio ad absurdum apod. Dalším, a to moderním ústavním nepsaným pravidlem, je řešení kolize základních práv a svobod principem proporcionality.“

PRÁVNÍ OBYČEJ

Občanský zákoník

§ 1

[...]

(2) Nezakazuje-li to zákon výslovně, mohou si osoby ujednat práva a povinnosti odchylně od zákona; zakázána jsou ujednání porušující dobré mravy, veřejný pořádek nebo právo týkající se postavení osob, včetně práva na ochranu osobnosti.

§ 3

[...]

(3) Soukromé právo vyvěrá také z dalších obecně uznaných zásad spravedlnosti a práva.

SOUDNÍ PRECEDENT

- výsledek činnosti státního orgánu (soudní orgán)
- výsledek aplikačního procesu
- ČÁSTI:
 - ratio decidendi
 - obiter dictum
- STARE DECISIS (setrvej na rozhodnutí)
 - (metoda) princip hledání rozdílů

SOUDNÍ PRECEDENT V ČR

čl. 89 odst. 2 Ústavy České republiky:

„Vykonatelná rozhodnutí Ústavního soudu jsou závazná pro všechny orgány i osoby.“

IV. ÚS 301/05: *„Ačkoliv mají nálezy Ústavního soudu precedenční účinky, není porušením čl. 89 odst. 2 Ústavy takový výjimečný postup obecného soudu, jenž právní názor v nálezu vyjádřený odmítne respektovat, pakliže je z opodstatněných a důkladně vysvětlených důvodů přesvědčen o tom, že je nutno právní závěry prezentované Ústavním soudem revidovat.“*

SOUDNÍ PRECEDENT V ČR

- „Byť tedy mohou rozhodnutí Nejvyššího správního soudu i Nejvyššího soudu mezi laickou veřejností navozovat dojem všeobecné závaznosti, mají toliko informativní charakter a působí jako orientační pomůcka pro účastníky řízení k nastínění směru, jímž se v příslušné projednávané věci ubírá výklad dotčených právních norem, popřípadě mohou sloužit k podpoře přesvědčivosti vyslovených právních závěrů jak účastníků řízení, tak i případně samotných soudů.“ (č.j. 7 Afs 18/2010 – 131)

NORMATIVNÍ SMLOUVA

- mají obecná ustanovení regulující celou skupinu společenských vztahů
- souhlasný projev vůle dvou či více subjektů
- PŘÍKLADY:
 - mezinárodní smlouva
 - kolektivní smlouva
 - veřejnoprávní smlouva
- *„Normativní závazky z kolektivní smlouvy je třeba považovat v širším smyslu za pramen práva (kolektivní smlouva tu plní funkci právního předpisu), neboť nároky, které vznikly z kolektivní smlouvy jednotlivým zaměstnancům, se uplatňují a uspokojují jako ostatní nároky zaměstnanců z pracovního poměru (§ 20 odst. 3 zák. práce).“ (21 Cdo 2834/2006)*

MEZINÁRODNÍ SMLOUVA

čl. 10 Ústavy

„Vyhlášené mezinárodní smlouvy, k jejichž ratifikaci dal Parlament souhlas a jimiž je Česká republika vázána, jsou součástí právního řádu; stanoví-li mezinárodní smlouva něco jiného než zákon, použije s mezinárodní smlouva.“

APLIKAČNÍ PŘEDNOST

NORMATIVNÍ PRÁVNÍ AKT / PRÁVNÍ PŘEDPIS

- výsledek realizované legislativní pravomoci státu;
- vytvářený státem;
- stanoví, mění nebo ruší právní normy;
- jsou diktovány shora (jednostranná a vrchnostenská komunikace);
- působí *apriorně*

NPA a PRÁVNÍ PŘEDPIS

Zákon č. 292/2004 Sb., o zásluhách Edvarda Beneše:
„Parlament se usnesl na tomto zákoně České republiky:

§ 1

Edvard Beneš se zasloužil o stát.

§ 2

Tento zákon nabývá účinnosti dnem jeho vyhlášení.“

NORMATIVNÍ PRÁVNÍ AKT

- Ústava
- ústavní zákon
- zákon
- zákonné opatření
- nařízení vlády
- vyhláška ministerstva či ústředního orgánu státní správy
- obecně závazná vyhláška (obce, kraje)
- nařízení (obce, kraje)

PRIMÁRNÍ x SEKUNDÁRNÍ

PŮVODNÍ x ODVOZENÉ

NORMATIVNÍ PRÁVNÍ AKT – LEGISLATIVNÍ PRAVOMOC

- schopnost subjektu vydávat, měnit nebo rušit normativní právní akty

PODMÍNĚNÁ x NEPODMÍNĚNÁ

- legislativní působnost: omezení legislativní pravomoci

OMEZENÁ x NEOMEZENÁ

LEGISLATIVNÍ SUBJEKTY